

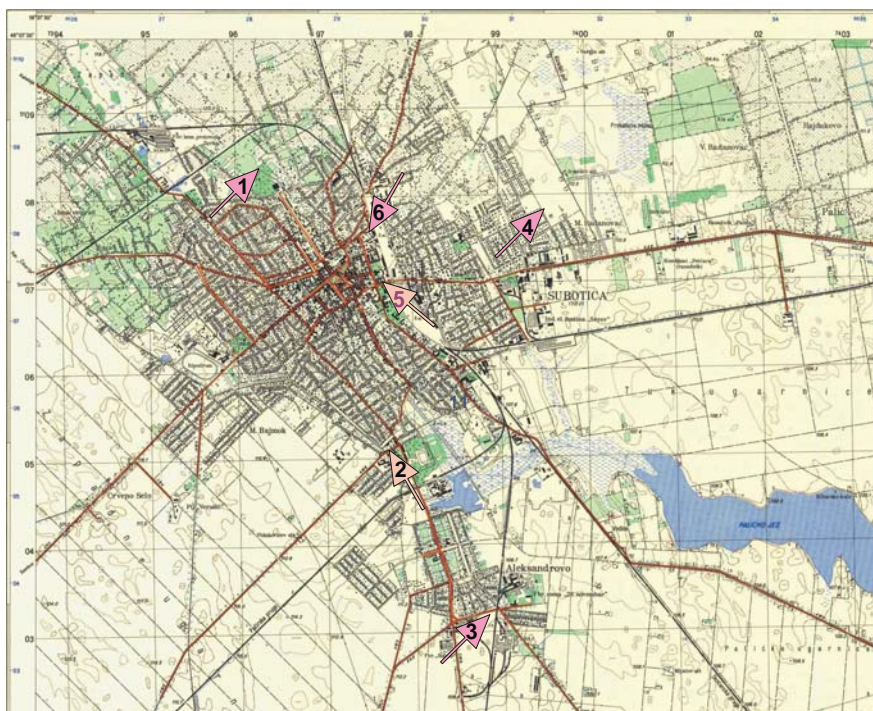
1.4. Subotica

Merna mesta

U Subotici se tokom 2004. godine, merenje koncentracije osnovnih zagađujućih materija: sumpordioksida, čađi, azotdioksida i ukupnih taložnih materija na šest mernih mesta od kojih dva (Hotel "Patrija" i Bolnica*) finansira Pokrajinski sekretarijat za zaštitu životne sredine i održivi razvoj:

1. Građevinski fakultet
- 2. Bolnica***
3. Industrijska zona Aleksandrovo
4. "Trgopromet", Mali rakovac
- 5. Hotel "Patrija" ***
6. Zavod za zaštitu zdravlja

Lokaliteti stalnih mernih stanica na teritoriji Subotice određeni su metodom geometrijskog raspoređivanja, uzimajući u obzir i raspored i vrstu zagađivanja, gustinu naseljenosti, specifičnosti terena i meteoroloških uslova.

Mapa 1.4.1. - Mapa Subotice sa naznačenim lokalitetima mernih stanica

Karakteristike mernih stanica za uzorkovanje ambijentalnog vazduha prikazane su u Tabeli 1.2.1.

Tabela 1.4.1- Karakteristike mernih mesta

Geografska širina	46.0664	
Geografska dužina	19.5767	
Nadmorska visina	102	
Broj stanovnika (u 1000)	120	
Naziv mernog mesta	Bolnica	Hotel Patria
Adresa	Izvorska b.b.	Trg Lazara Nešića
Tip stanice	saobraćajna	saobraćajna
Vrsta područja	gradska	gradska
Karakterizacija zone	stambeno/poslovna	stambeno/poslovna
Glavni izvori emisije	putni saobraćaj	putni saobraćaj
Tip ulice	široka ($D/H^* > 1.5$)	široka ($D/H^* > 1.5$)

*D-širina ulice
H-visina zgrada

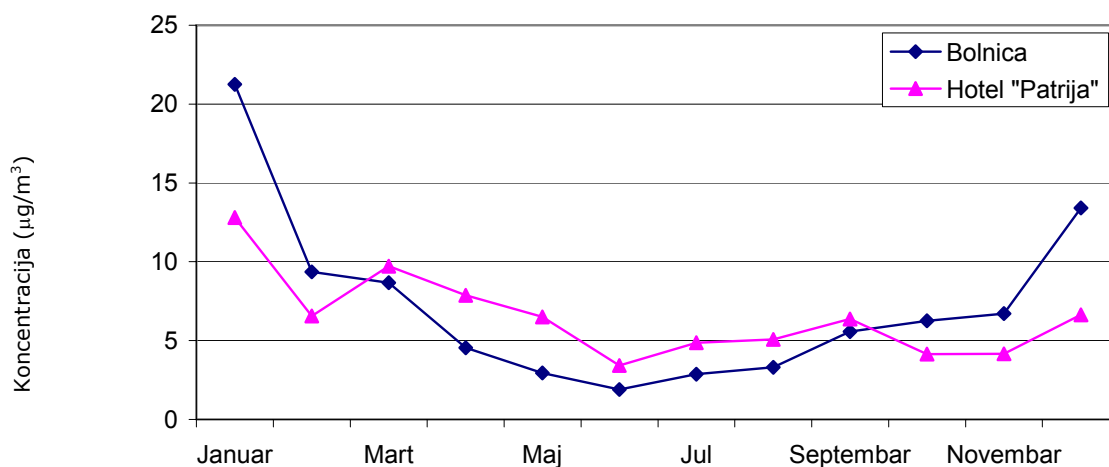
Rezultati merenja

Sumpordioksid

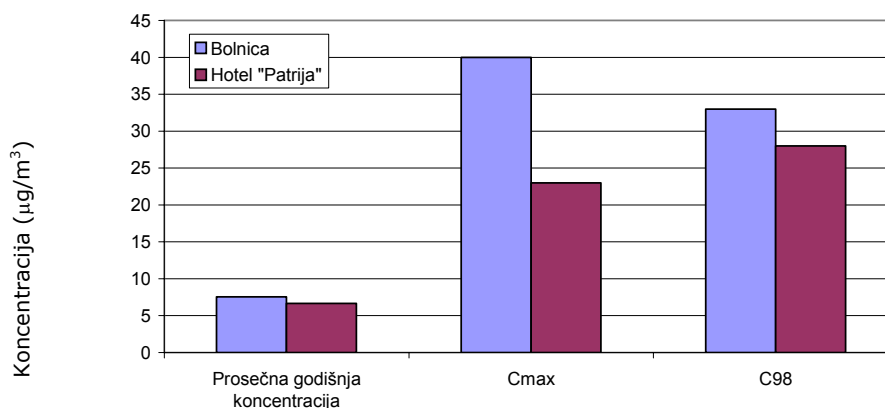
Tabela 1.4.2. - Statistički prikaz rezultata ispitivanja SO₂ (µg/m³)

	<i>Bolnica</i>	<i>Hotel "Patria"</i>
Broj merenja	329	345
Srednja vrednost	7.53	6.53
Medijana	5.2	4.9
C ₉₈	33	28
Minimum	0	0
Maksimum	40	44
Broj dana >GVI	0	0

- **Najveći mesečni prosek** sumpor-dioksida na teritoriji Subotice je januarski (16.75 µg/m³), a najmanji junski (2.64 µg/m³) (Grafički prikaz 1.4.1.)

Grafički prikaz 1.4.1. – Srednje mesečne koncentracije sumpordioksida (µg/m³)

Grafički prikaz 1.4.2. – Prosečna godišnja, maksimalna i C₉₈ (µg/m³) sumpordioksid

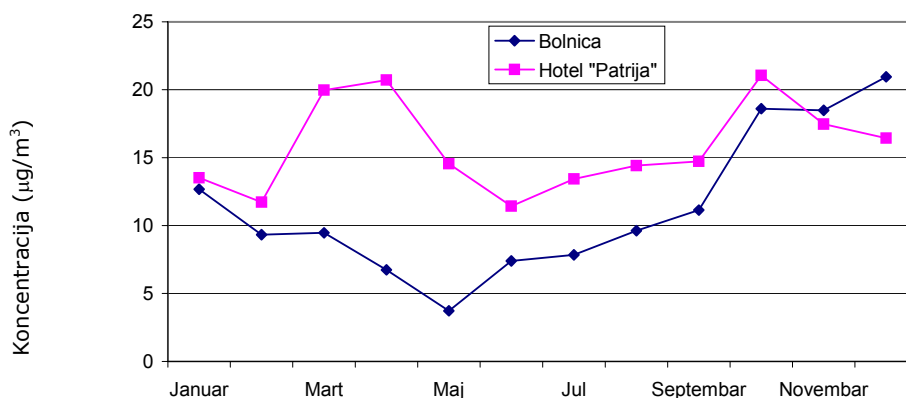
- **Najveća koncentracija** sumpor-dioksida od 44 µg/m³ izmerena je na mernoj stanici Hotel "Patria".
- **Minimalna koncentracija** koja je zabeležena iznosila je 0 µg/m³
- **Godišnja prosečna koncentracija** na teritoriji grada je 7.02 µg/m³, znatno manja od proseka za 2003. godinu (11.39 µg/m³), medijana je 5.0 µg/m³ (u 2003. godini iznosi 8.3 µg/m³), a C₉₈ 30 µg/m³ (u 2003. godini iznosi 42 µg/m³). Godišnja prosečna koncentracija sumpor-dioksida je veća na lokalitetu Bolnica (7.53 µg/m³) od proseka na mernom mestu Hotel "Patria" (6.53 µg/m³). U 2003. godini godišnji prosek je bio znatno manji na mernom mestu Bolnica (9.55 µg/m³), nego kod Hotela "Patria" (13.31 µg/m³) (Grafički prikaz 1.4.2.).
- **Prekoračenje GVI (150 µg/m³) nije evidentirano tokom 2004. godine.**

Čađ

Tabela 1.4.3. - Statistički prikaz rezultata ispitivanja koncentracije čađi ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)

	Bolnica	Hotel "Patria"
Broj merenja	356	357
Srednja vrednost	11.45	15.76
Medijana	9.1	13.8
C ₉₈	39	49
Minimum	0	0
Maksimum	84	62
Broj dana >GVI	1	6

- Najveća prosečna mesečna vrednost** zabeležena je u oktobru ($19.44 \mu\text{g}/\text{m}^3$), zatim u decembru ($18.39 \mu\text{g}/\text{m}^3$), a najmanja u maju ($9.05 \mu\text{g}/\text{m}^3$) (Grafički prikaz 1.4.3.)

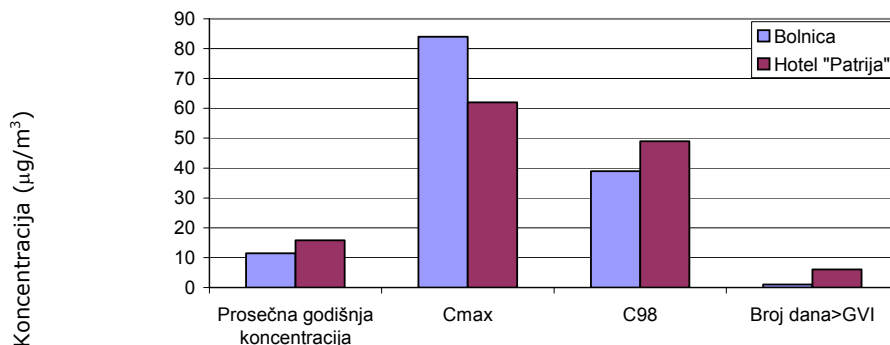

Grafički prikaz 1.4.3. – Srednje mesečne koncentracije čađi ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)

- Najveća koncentracija** čađi od $84 \mu\text{g}/\text{m}^3$ izmerena je u oktobru na mernoj stanici Bolnica (Grafički prikaz 1.4.4.)
- Minimalna koncentracija** koja je zabeležena iznosila je $0 \mu\text{g}/\text{m}^3$
- Godišnji prosek** je $13.61 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i veći je nego prethodne godine ($12.16 \mu\text{g}/\text{m}^3$), medijana je $11.3 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (2003. g: $9.0 \mu\text{g}/\text{m}^3$), a C₉₈ $46 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (2003. g: $39 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Godišnja prosečna koncentracija je znatno veća na lokalitetu Hotel "Patria" (u 2004. godini $15.76 \mu\text{g}/\text{m}^3$, a u 2003. godini $14.89 \mu\text{g}/\text{m}^3$), nego kod Bolnice (u 2004. godini $11.45 \mu\text{g}/\text{m}^3$, a u 2003. godini $9.29 \mu\text{g}/\text{m}^3$).

Na oba lokaliteta je povećana prosečna godišnja koncentracija čađi.

- Tokom 2004. godine evidentirano je **sedam prekoračenja** GVI ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3$), od čega šest na lokalitetu Hotel "Patria" i jedno na mernom mestu Bolnica, što je 0.98% od ukupnog broja merenja, dok je tokom 2003. godine evidentirano je šest prekoračenja granične vrednosti.

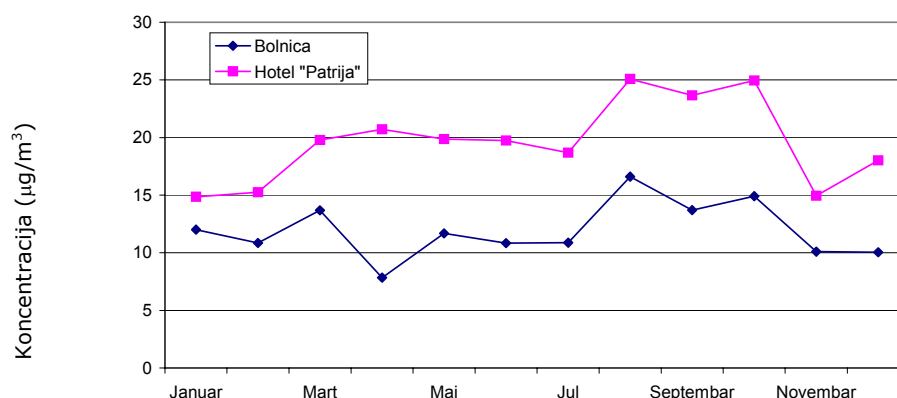
Grafički prikaz 1.4.4. – Prosečne godišnje, maksimalne, C98 koncentracije i broj dana prekoračenja GVI ($50 \mu\text{g}/\text{m}^3$)

Azotdioksid

Tabela 1.4.4. - Statistički prikaz rezultata ispitivanja SO₂ (µg/m³)

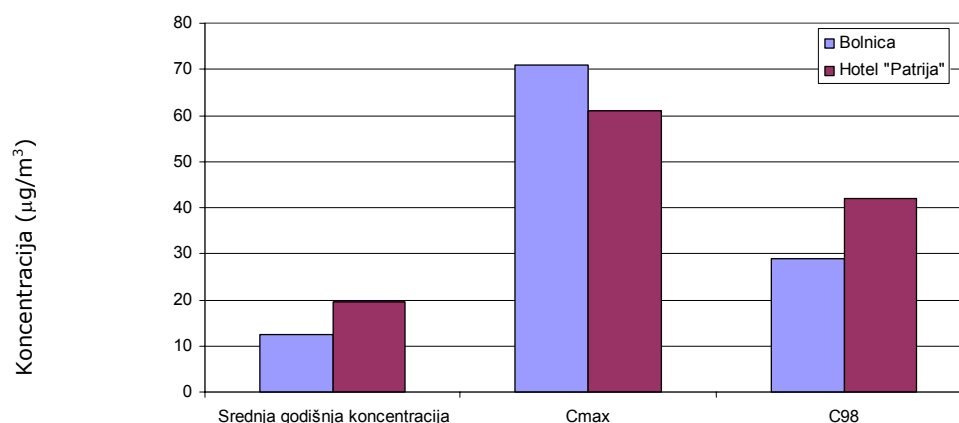
	Bolnica	Hotel "Patria"
Broj merenja	342	359
Srednja vrednost	12.40	19.68
Medijana	11.4	18.5
C ₉₈	29	42
Minimum	0	0
Maksimum	71	61
Broj dana >GVI	0	0

- Najveća prosečna mesečna koncentracija azot-dioksida je u avgustu (25.07 µg/m³), a najmanja u februaru na mernom mestu Bolnica (10.86 µg/m³) (Grafički prikaz 1.4.5.)

Grafički prikaz 1.4.5. – Srednje mesečne koncentracije azotdioksida (µg/m³)

- Najveća koncentracija** azot-dioksida u 2004. godini je 71 µg/m³ i izmerena je 28. avgusta 2004. godine na mernom mestu Bolnica (2003. godine maksimalna koncentracija od 83 µg/m³ takođe je izmerena na ovom lokalitetu.)
- Minimalna koncentracija** koja je zabeležena iznosila je 0 µg/m³
- Godišnja prosečna koncentracija** na teritoriji Subotice je 16.13 µg/m³, nešto manja u odnosu na prethodnu godinu (17.85 µg/m³), medijana je 14.4 µg/m³ (u 2003. godini 16.5 µg/m³), a C₉₈ 40 µg/m³ (u 2003. godini 42 µg/m³). Godišnja prosečna koncentracija je, kao i prošle godine, znatno veća na mernom mestu Hotel "Patria" (u 200. godini 19.68 µg/m³, a u 2003. godini 21.72 µg/m³) od proseka na lokalitetu Bolnica (u 2004. godini 12.40 µg/m³, a u 2003. godini 14.05 µg/m³) (Grafički prikaz 1.4.6.)
- Prekoračenja GVI** (85 µg/m³) **nije bilo u 2004. godini.**

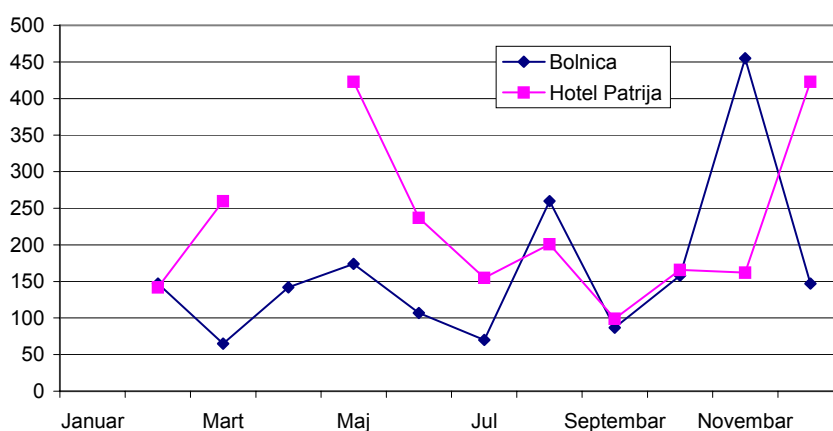
Grafički prikaz 1.4.6. – Srednje godišnje, maksimalna i C₉₈ koncentracija za čađ

Aerosediment

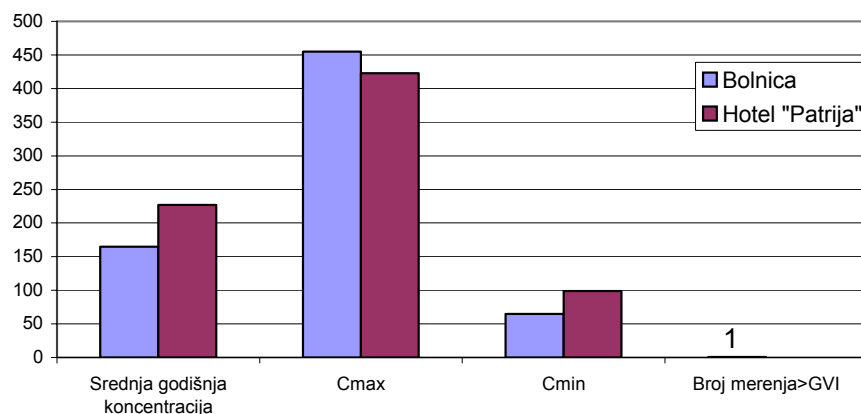
- Količine **ukupnih taložnih materija** u aerosedimentu na mernim mestima Bolnica i Hotel "Patria" u 2004. godini kretale su se u granicama 65 - 455 mg/m²/dan. Godišnji prosek za teritoriju Subotice je 194 mg/m²/dan, a medijana 158 mg/m²/dan.
- **Prekoračenja mesečne GVI (450 mg/m²/dan) zabeleženo je u novembru, na mernom mestu Bolnica** (Grafički prilaz 1.4.7.).
- **Godišnja prosečna količina** od 227 mg/m²/dan na lokalitetu Hotel "Patria" prelazi dozvoljenu godišnju graničnu vrednost od 200 mg/m²/dan. Godišnji prosek za teritoriju Subotice od 194 mg/m²/dan je veoma blizu graničnoj vrednosti (Grafički prilaz 1.4.8.).

U periodu ispitivanja u uzorcima aerosedimenata od **teških metala**:

- **Olovo i kadmijum** nisu dokazani.
- Izmerene količine **cinka** kretale su se u granicama od 0 do 3260 µg/m²/dan. Maksimalna vrednost izmerena je u novembru na mernom mestu Bolnica, to je ujedno i jedino prekoračenje mesečne GVI (400 µg/m³). Godišnji prosek je 249 µg/m²/dan, a medijana 80 µg/m²/dan.

Grafički prilaz 1.4.7. – Mesečne koncentracije ukupnih taložnih materija (mg/m²/dan)

Grafički prikaz 1.4.8. – Srednje godišnje, maksimalne, minimalne i broj merenja prekoračenja GVI

ZAKLJUČAK

Analizirajući rezultate ispitivanja aerozagađenja na teritoriji Subotice, može se zaključiti da je vazduh u Subotici "u proseku relativno čist".

Koncentracije sumpordioksida, čađi i azotdioksida su relativno niske u odnosu na granične vrednosti.

U odnosu na prethodnu godinu je:

- došlo do blagog povećanja koncentracije čađi.
- koncentracije sumpordioksida je znatno smanjenja, a azotdioksida malo.
- uočava se tendencija izjednačavanja mesečnih koncentracija NO₂.

Može se zaključiti da na teritoriji Subotice aerozagađenje prvenstveno potiče iz saobraćaja tokom čitave godine i difuznih tačkastih izvora u zimskom periodu.

Količine ukupnih taložnih materija su znatno povećane u odnosu na 2003. godinu, posebno na lokalitetu Hotel "Patria", gde je godišnji prosek iznad granične vrednosti.

Predlog mera u cilju poboljšanja kvaliteta vazduha u Subotici

- Neophodno je posvetiti više pažnje **kontroli difuznog zagađivanja** iz individualnih ložišta, kao i kontroli kvaliteta goriva i ispravnog funkcionisanja sistema sagorevanja (ložišta i dimnjaci).
- Dugoročno, potrebno je nastaviti započetu gasifikaciju grada i gde je opravdano, proširivati sistem centralnog zagrevanja.
- **Radi smanjenja aerozagađivanja uzrokovano saobraćajem**, neophodno je obezbediti kvalitetno gorivo i viši nivo tehničke ispravnosti vozila (regulisano "Pravilnikom o graničnim vrednostima emisije, načinu i rokovima merenja i evidentiranja podataka" (Sl. glasnik RS 30/97)). Završetak izgradnje zaobilaznog puta za tranzitni saobraćaj takođe bi doprineo smanjivanju ovog vida zagađivanja, posebno u centralnom delu grada.
- **Kod industrijskih objekata-zagađivača** neophodno je emisije zagađujućih materija svesti u dozvoljene granice, što podrazumeva dosledno sprovođenje "Pravilnika o graničnim vrednostima emisije, načinu i rokovima merenja i evidentiranja podataka" (Sl. glasnik RS 30/97).
- Pored navedenih mera, potreban je permanentan inspeksijski nadzor i stalna kontrola svih zagađivača.
- U preduzete akcije za čistiji vazduh treba uključiti i javnost, ne samo u smislu informisanja, nego i kao aktivnog učesnika.
- U cilju smanjenja aerozagađivanja mogu se sprovesti akcije, uz aktivno uključivanje stanovništva, lokalne samouprave i inspeksijskih organa, npr. negovanje i proširivanje zelenih površina, sadnja zaštitnog zelenog pojasa pored saobraćajnica, akcije čišćenja i pranja ulica, organizovanje periodičnog odnošenja zelenog otpada, akcije uništavanja parložne trave itd.
- U cilju razvijanja ekološke svesti, pored stalne edukacije stanovništva neophodno je i pravovremeno i objektivno informisanje o preduzetim akcijama za čistiji vazduh kao i o postignutim efektima.